

14. DEPREM ŞURASI SÜRECİNDE ODAMIZ

Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'nca İstanbul'da 29-30 Eylül-01 Ekim 2004 tarihleri arasında toplanan DEPREM ŞURASI çalışmalarının her aşaması Odamızca takip edilmiş, Oda görüşleri ilgili Komisyonlara ve Şura Kuruluna iletilmiştir.

Şura hazırlıklarının 2003 yılının ikinci yarısına kadar uzandığı bilinmektedir. Şura'nın oluşturulmasına yönelik olarak ilk adım, 4927 sayılı Kanununun 22.07.2003 gün ve 25176 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanması ile atılmıştır. Daha sonra bu Kanuna dayalı olarak "Bayındırlık ve İskan Şurası ile Toplu Konut Şurası Yönetmeliği" hazırlanarak, 02.10.2003 gün ve 25247 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Bu mevzuat değişikliklerinden sonra, Bakanlık yaptığı açıklamalarda **Bayındırlık ve İskan Şurasının 2004 yılı içinde toplanmasını planladığını ve konusunun da "deprem" olacağını kamuoyuna açıklamıştır.** Bakanlıkça, Müsteşar Yardımcısı Mahmut KÜÇÜK'ün başkanlığında Deprem Şurası Yürütme Kurulu görevlendirilerek hazırlıklar başlatılmıştır.

Şuranın yaklaşık beş aylık bir hazırlık evresi olmuş, komisyon üyeleri ilk toplantılarını **13.04.2004** tarihinde İller Bankası Macunköy Sosyal Tesislerinde (Ankara) yapmıştır. Toplantıda, 7 tane komisyon kurulması, komisyonların TEMMUZ-2004 tarihine kadar raporlarını hazırlamaları ve Şura Sekreterliğine teslim etmeleri benimsenmiştir.

Oluşturulmasına karar verilen 7 komisyon şunlardır;

- 1) Kurumsal Yapılanma Komisyonu
- 2) Mevzuat Komisyonu
- 3) Afet Bilgi Sistemi Komisyonu
- 4) Mevcut Yapıların İncelenmesi ve Yapı Denetimi Komisyonu
- 5) Yapı Malzemeleri Komisyonu
- 6) Kaynak Temini ve Sigorta Komisyonu
- 7) Eğitim Komisyonu

Bu ilk toplantıya Odamız adına Bahattin Murat DEMİR, Yıldırım GÜNGÖR ve Hakkı ATIL katılmıştır. Bu üyelerimiz, toplantıda oluşturulan üç komisyonda Odamız adına görev almışlardır.

ODA ADINA KATILAN ÜYE	ODADAKİ GÖREVİ	GÖREV ALDIĞI ŞURA KOMİSYONU
Bahattin Murat DEMİR	Oda Yönetim Kurulu Yazman üye	MEVZUAT-İMAR KOMİSYONU
Yıldırım GÜNGÖR	İstanbul Şube Yönetim Kurulu Başkanı	EĞİTİM KOMİSYONU
Hakkı ATIL	37.Dönem TMMOB Yönetim kurulu üyesi	KAYNAK TEMİNİ VE SİGORTA KOMİSYONU

20. Dönem Çalışma Raporu 2004 – 2006

Şuranın ilk toplantısına Odamız adına katılımın yanında değişik Kamu Kurumlarında ve üniversitelerde çalışan Jeoloji Mühendisleri de çağrılmıştır. Komisyonlara katılan meslektaşlarımız ve görev aldıkları Komisyonlar aşağıda tablo halinde sunulmuştur;

ADI SOYADI	ÇALIŞTIĞI KURUM	GÖREV ALDIĞI ŞURA KOMİSYONU
Zeynep UR	Yapı İşleri Genel Müdürlüğü	MEVZUAT-ZEMİN KOMİSYONU
Prof.Dr. Ali KOÇYİĞİT	ODTÜ-Jeoloji Müh.Bölümü	AFET BİLGİ SİSTEMİ KOMİSYONU
Dr.Murat NURLU	Afet İşleri Genel Müdürlüğü	AFET BİLGİ SİSTEMİ KOMİSYONU
Dr. Ramazan DEMİRTAŞ	Afet İşleri Genel Müdürlüğü	AFET BİLGİ SİSTEMİ KOMİSYONU
Prof.Dr. Namık ÇAĞATAY	İTÜ-Jeoloji Müh.Bölümü	AFET BİLGİ SİSTEMİ KOMİSYONU
Prof.Dr. Naci GÖRÜR	İTÜ-Jeoloji Müh.Bölümü	AFET BİLGİ SİSTEMİ KOMİSYONU
Kemal AKPINAR	İLLER Bankası Genel Müdürlüğü	EĞİTİM KOMİSYONU

Program gereğince komisyonlar aynı gün kendi iç toplantılarını gerçekleştirerek başkan ve raportörlerini seçmiş, gereksinim duydukları alt komisyonları oluşturmuş ve sonraki toplantı periyotlarını belirlemiştir.

Komisyonlar TEMMUZ-2004'e kadar değişik mekanlarda çok sayıda toplantı düzenlemiş ve raporlarını hazırlamıştır.

Komisyon raporlarının teslim edilmesi sonrasında, Deprem Şurası Yürütme Kurulu ve Genel Sekreterliğince, "Bayındırlık ve İskan Şurası ile Toplu Konut Şurası Yönetmeliği"nin 7.maddesi gereğince, Şura üyeleri belirlenerek toplantı çağrısı yapılmıştır. Komisyon üyeleri doğal katılımcı olmak üzere toplam 354 şura üyesine davet gerçekleştirilmiştir.

20. Dönem Çalışma Raporu 2004 – 2006

Şura üyesi olan çağrı yapılan meslektaşlarımız aşağıdaki tabloda sunulmuştur;

ADI SOYADI	KURUMU
Bahattin Murat DEMİR	Jeoloji Mühendisleri Odası
Yıldırım GÜNGÖR	Jeoloji Mühendisleri Odası
Hakkı ATIL	Jeoloji Mühendisleri Odası
Zeynep UR	Yapı İşleri Genel Müdürlüğü
Prof.Dr. Ali KOÇYİĞİT	ODTÜ-Jeoloji Müh.Bölümü
Dr.Murat NURLU	Afet İşleri Genel Müdürlüğü
Dr. Ramazan DEMİRTAŞ	Afet İşleri Genel Müdürlüğü
Prof.Dr. Namık ÇAĞATAY	İTÜ-Jeoloji Müh.Bölümü
Prof.Dr. Naci GÖRÜR	İTÜ-Jeoloji Müh.Bölümü
Kemal AKPINAR	İLLER Bankası Genel Müdürlüğü
Selçuk AŞÇIOĞLU	Afet İşleri Genel Müdürlüğü
Prof.Dr.Fevzi BİNGÖL	Fırat Üni.-Jeoloji Müh.Bölümü
Doç.Dr.Fevzi EREN	Serbest Jeoloji Mühendisi
Erdal HERECE	MTA Genel Müdürlüğü
Prof.Dr.K.Erçin KASAPOĞLU	HÜ-Jeoloji Müh.Bölümü
Kerem KUTERDEM	Afet İşleri Genel Müdürlüğü
Dr.Ayhan KOÇBAY	DSİ Genel Müdürlüğü
Prof.Dr.Fazlı YILMAZ	Serbest Jeoloji Mühendisi
Fuat ŞAROĞLU	TPAO
Ahmet TEMİZ	Afet İşleri Genel Müdürlüğü
Prof.Dr.Can AYDAY	Anadolu Üni. Uydu ve Uzay Bilim. Araş. Ens
Ali Zafer TOPŞİR	Afet İşleri Genel Müdürlüğü
Gürkan TUNAY	MTA Genel Müdürlüğü
Prof.Dr.Reşat ULUSAY	HÜ-Jeoloji Müh.Bölümü
Prof.Dr.Şener ÜŞÜMEZSOY	İÜ-Jeoloji Müh.Bölümü
Prof.Dr.Yücel YILMAZ	Kadir Has Üniversitesi
Prof.Dr.Süleyman PAMPAL	Gazi Üniversitesi-Müh. ve Mim.Fakültesi

Şura öncesinde Komisyon raporlarının yayınlanması ile birlikte gerek şura üyesi gerekse şuraya kayılmıyor olsa da görüş ve önerilerine ihtiyaç duyduğumuz üyeler raporlar bilgisayar ortamında iletilerek görüş ve önerileri alınmış, Şura Divanına sunulmak üzere bir rapor hazırlığına başlanılmıştır.

DEPREM ŞURASI, açılışını çok sayıda davetlinin de izlediği bir programla 29.09.2004 tarihinde İstanbul'da Grand Cevahir Otelde çalışmalarına başlamıştır. Açılışa Oda Yönetim Kurulu Başkanımız İsmet CENGİZ' de davet edilmiştir. Şura çalışmaları 01.10.2004 tarihinde tamamlanarak, Yürütme Kurulu'nca hazırlanan Şura Sonuç Bildirgesi aynı gün bir basın toplantısı ile kamuoyuna açıklanmıştır.

Şura sonuç Bildirgesi ile Odamızın Şura Divan Başkanlığı'na sunduğu değerlendirmeleri içeren belgeler aşağıda sunulmuştur;

14.1. BAYINDIRLIK VE İSKAN BAKANLIĞI DEPREM ŞÛRASI SONUÇ BİLDİRGESİ

1 Ekim 2004

Doğal afetlerin ve özellikle depremlerin tehdidi altında olan ülkemizde, şehirleşme ve yapılaşma süreçleri için “güvenirlilik” unsuru artık kaçınılmazdır.

Geçmişteki hatalarımız ve eksiklerimiz, bizim, birey ve toplum olarak daha bilinçli olmamızı gerekli kılmaktadır.

Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, kurumsal bilinç sorumluluğu altında, geniş katılımlı bir platform oluşturarak, çeşitli kamu kurum ve kuruluşları, üniversiteler, meslek odaları, sivil toplum kuruluşları ve özel sektör temsilcilerinin iştirakiyle, deprem konusunda nelerin yapılması gerektiğini müzakere edip tartışmak ve uygulamaya konulmak üzere geliştirilecek tedbir ve kararları belirlemek amacıyla, 29 Eylül - 1 Ekim 2004 tarihleri arasında, İstanbul’da “Deprem Şûrası” tertip etmiştir.

Deprem Şûrası’na 354 şûra üyesi davet edilmiş olup, 7 ayrı oturumda;

- 8) Kurumsal Yapılanma
- 9) Mevzuat
- 10) Afet Bilgi Sistemi
- 11) Mevcut Yapıların İncelenmesi ve Yapı Denetimi
- 12) Yapı Malzemeleri
- 13) Kaynak Temini ve Sigorta
- 14) Eğitim

komisyonlarının raporları görüşülmüş ve değerlendirmeleri yapılmıştır.

Topraklarının %93’ü, nüfusunun ise %98’i çeşitli derecelerde deprem etkisi altında olan ülkemizde, deprem afeti nedeniyle ortaya çıkmakta olan toplumsal ve ekonomik kayıplar, çok ciddi tedbirler alınmasını gerektirmektedir. Çünkü 1900 - 2003 yılları arasında 182 hasar yapıcı deprem meydana gelmiş ve yaklaşık 100 bin kişi hayatını kaybetmiştir.

Can ve mal kayıplarımızın geriye dönülemez sonuçlarının yanında, makroekonomik kayıplarımızı oluşturan milli hasıla içindeki gelir kayıpları ve milli servet kayıpları da, geleceğimiz için çok önemli tehditler doğurmaktadır.

Diğer yandan depremler nedeniyle ülkemizin kazandığı tecrübe ve bilgi birikimi de önemsenmesi gereken bir kazanımdır. Son yıllarda çeşitli kurum ve kuruluşlarımızın, TBMM, Başbakanlık, Bakanlıklar, Üniversiteler, Sayıştay, Meslek Odaları, Sivil Toplum Kuruluşları ve bazı özel firmaların hazırladıkları rapor ve dokümanlar ile, deprem konusunun farklı temalarda ve boyutlarda incelenmesini sağlamış ve ülkemiz açısından bilgi birikimimizi yansıtacak öneriler üretilmiştir.

20. Dönem Çalışma Raporu 2004 – 2006

Bakanlığımız, “Deprem Şûrası” ile oluşan bilgi birikimini, çok daha geniş katılımlı bir ortamda bütünlüğe ulaştırıp, yapılacak düzenlemeleri ve uygulamaları belirlemek üzere aşağıda sıralanan ana görüş ve önerileri hazırlamıştır.

- Ülke nüfusumuzun %75’inin kentlerde toplandığı ve bu alanlarda büyük risk havuzlarının oluştuğu artık hepimizin bildiği bir gerçektir; ve bu gerçek karşısında ivedilikle afet yönetimi çalışmalarına ağırlık vermek zorunluluğu ortaya çıkmıştır.
- Afet yönetimi, afete yol açabilecek tehlike ve risklerin iyi bilinmesini; olayları olmadan önce önleyecek veya zararlarını en düşük düzeyde tutacak önlemlerin akılcı ve bilimsel yöntemlerle alınmasını gerektiren bir bütüncül hazırlık ve uygulama sürecidir. Afet yönetiminde, ülkemizin ağırlık vermek zorunda olduğu konu, “zarar azaltma” işlevidir.

Bu nedenle yerleşme ve yapılaşma süreçlerinin yeniden düzenlenmesi, imar ve yapı sisteminin risk yönetimini içerecek biçimde yenilenmesi gereği açıktır.

Zarar azaltma kapsamında gerekli kurumsal yapılanma, mevzuat düzenlemeleri, toplumun afet tehlikesi ve riski konusunda bilinçlendirilmesi, kamu kurum ve kuruluşları ile çeşitli meslek gruplarının belirlenen hedef doğrultusunda etkin işbirliği ve koordinasyonun sağlanması, acil durum planlarının hazırlanması, arama-kurtarma faaliyetlerinde eğitim ve örgütlenmenin sağlanması ile afete hazırlıklı olunması gerekmektedir.

- Modern afet yönetimi sistemi kapsamında ulusal ve metropoliten ölçekten yapı ölçeğine kadar planlama, afetlerle mücadele ve müdahale organizasyonları oluşturulmalıdır.
- Bütünleşik Afet Yönetimi İlkeleri çerçevesinde, zarar azaltma, hazırlıklı olma, olaya müdahale ve iyileştirme aşamaları, yönetimler arası işbirliği dahilinde gerçekleştirilmelidir.
- Merkezi düzeyde afet yönetimi oluşturulmalı, “Afet Yönetimi Stratejik Planı” hazırlanmalıdır.
- Merkezi yönetim içinde yer alan Afet İşleri Genel Müdürlüğü, Sivil Savunma Genel Müdürlüğü, Türkiye Acil Durum Yönetimi Genel Müdürlüğü, DPT, Milli Eğitim Bakanlığı, Devlet Meteoroloji Genel Müdürlüğü, DSİ Genel Müdürlüğü, MTA Genel Müdürlüğü ve ilgili diğer kurumlar ile Kandilli Rasathanesi ve Deprem Araştırma Enstitüsü, deprem bilgisi paylaşımı ve işbirliği amacıyla yeniden yapılandırılmalıdır.
- Yerel düzeyde il, ilçe ve beldelerde afet yönetim birimleri, etkinliklerinin artırılması için yeniden organize edilmelidir.
- Halkın bilgilendirilmesi ve bilinçlendirilmesi faaliyetleri yeniden programlanarak, üniversiteler, meslek odaları ve sivil toplum kuruluşlarının desteği sağlanmalıdır. Bu bağlamda toplumsal örgütlenmeler ve eğitim programları ele alınmalıdır.
- Mevcut mevzuat, depreme hazırlanmayı ve riskleri azaltmayı öngören “tehlike” ve “risk” kavramlarını da içeren bir anlayışla bütüncül olarak yeniden ele alınmalıdır.

20. Dönem Çalışma Raporu 2004 – 2006

- İmar Kanunu'nda, mikro bölgeleme, kentsel risk sektörleri, sakınım planı ve yeni imar araçlarının yer alması sağlanmalıdır.
- Mahalli idarelerle ilgili kanunlarımızda “risk yönetimi” kavramının yer alması sağlanmalıdır
- İmar Kanunu'nun şehircilik konularını kapsar şekilde yeniden düzenlenmesi ile yapılaşma konusunda ayrı bir Yapı Kanunu'nun hazırlanması hususu tartışmaya açılarak, oluşturulacak yeni Yapı Kanunu'nda, yapının teknik konuları, yapı malzemesi, yapı denetimi, şartnameler, mesleki konular ve yapıyı ilgilendiren diğer hususların bütüncül bir yaklaşımla ele alınması önemsenmelidir.
- Afet Kanunu, afet bilgi sistemi, tehlike haritaları, kentsel riskler ve deprem sigortası gibi hususlar da göz önünde tutularak yeniden düzenlenmelidir.
- İmar sistemine katkı sağlayan diğer mevzuat içinde yer alan kat mülkiyeti, sigorta, vergi ve finansman konularıyla ilgili kanunlarda gerekli değişiklik ve ilaveler yapılmalıdır.
- İmar planlarına esas olarak hazırlanan yer bilimi raporları ve ayrıca temel-zemin etütleri için yeni “rapor formatı” oluşturulmalıdır.
- Mikrobölgelemenin yerel yönetim mevzuatında, standartları belirlendikten sonra yer alması sağlanmalıdır.
- Deprem zararlarının azaltılması ile ilgili sistemin doğru bir şekilde kurulabilmesi için önce ülke depremselliğinin tüm jeolojik ve jeotektonik parametreleri ile birlikte doğru biçimde algılanabilmesi, bu bilgilerin yeterli insan ve teknik donanım kullanılarak değerlendirilmesi ve kullanıma dahil edilmesi sağlanmalıdır.
- Ülke çapında depremlerin izlenmesi, kaydedilmesi, değerlendirilmesi, arşivlenmesi ve duyurulması işleri gelişmiş bir Ulusal Sismik Ağ Sistemi altında ele alınmalıdır.
- Deprem tehlike analizlerinde kullanılan ve temel veri tabanı niteliğinde olan Diri Fay Veri Tabanı oluşturularak, işler hale getirilmelidir.
- Bina türü mevcut yapı stokunun deprem tehlikesine karşı envanterinin incelenmesi ve değerlendirilmesi bağlamında, mevcut durum, sorunlar ve bunları aşabilmek için izlenmesi gereken yollar belirlenmeli, bu amaçla aynı tehlikeyi yaşayan diğer gelişmiş ülkelerin yaptığı gibi kademeli değerlendirme yöntemleri kullanılmalıdır.
- Yapılacak kademeli değerlendirme sonrası, binaların tehlike sıralamasının yapılarak iyileştirme programları ve projeleri hazırlanmalıdır.
- Mesleki yeterliliği esas alan Yapı Denetimi Kanunu desteklenmeli ve sigorta unsurunu da kapsayacak şekilde yurt geneline yaygınlaştırılmalıdır.

20. Dönem Çalışma Raporu 2004 – 2006

- Ülkemizde kullanılan yapı malzemelerinin AB Müktesebatı kapsamında standartlarının harmonize edilmesi ve düzeltici işlemlerinin yapılması yanında, yapıların çevresel etki sınıfları da gözönünde tutularak yapı malzeme kalitesi artırılmalıdır.
- Yapı malzemelerinin uygunluğu belgelendirilmeli; ürün bazında ve ülke genelinde nitelik yönetimi, piyasa gözetimi ve denetimi yapılmalıdır.
- Sigorta sistemi için ihtiyari ve zorunlu sigorta ürünleri, devlet bütçesinden bağımsız ulusal bir finansman kaynağı ve sürdürülebilir konut edinme süreçlerinden oluşan bir model oluşturulmalıdır.
- Düşük gelir gurupları için deprem sigortalarına ilişkin pirim desteği sağlanarak sigorta bilinci oluşturulmalıdır.
- Depremın ulusal sınırlar ötesini de ilgilendirmesi nedeniyle ve uluslararası dayanışmanın kurulup güçlendirilmesi için, bir “dünya deprem fonu” oluşturulmasını teminen gerekli adımlar atılmalıdır.
- Doğal afetlerin meydana getirdiği hasarların azaltılması, toplumun her ferdinin ve her kesiminin bilinçli ve etkin katılımı ile mümkün olabilecektir. Deprem konusunda toplumun tüm katmanları, hem örgün eğitim hem de yaygın eğitim sistemi ile bilinçlendirilmeli ve kesintisiz olarak bu eğitim devam ettirilmelidir.
- Deprem konusunda özellikle çok disiplinli araştırmaların kurumsallaştırılması için yöntemler geliştirilmeli, ulusal araştırma programı çerçevesinde belli aralıklarla sempozyum ve çalıştaylar yapılmalıdır.
- Kamu yöneticileri için risk belirleme, zarar azaltma, müdahale ve iyileştirme konularını içeren afet yönetimine yönelik hizmet içi eğitim programları gereklidir. Bunun için, kamu kuruluşları gereken önlemleri almalı ve ilgili personelini eğitmelidir.
- Üniversitelerimizin jeoloji, jeofizik, inşaat mühendisliği, mimarlık, şehir planlaması ve benzeri meslek öğretimini yürüten bölümlerinde, günümüzde uygulanan öğretim programlarında deprem konularına yeterli yer verilmelidir.
- Deprem mühendisliği ile ilgili lisans programı önerilerinin tartışmaya açılması sağlanmalıdır.
- Deprem ile ilişkili en önemli konulardan biri, medyanın özellikle kriz anında ve hemen sonrasında doğru, güvenilir ve gerekli bilgi akışını sağlayabilme işlevidir. Resmi kurumlar ve medya arasında daha önceden kurulmuş sıkı koordinasyonla, doğru ve güvenilir bilgi akışı sağlanarak yanlış, abartılı bilgi akışı önlenmeli, böylece toplumun aldığı bilginin doğruluğuna güveni sağlanmalıdır.

20. Dönem Çalışma Raporu 2004 – 2006

- Mühendislik diploması alan herkesin, uygulamada herhangi bir deneyime sahip olmaksızın bir anlamda sınırsız mesleki yetki ile donatılması, hizmetin niteliği ve güvenilirliği bakımından zaman zaman sakıncalar doğurmuştur. Benzer sorunlarla karşılaşan ülkeler hizmetin verilmesi aşamasında oluşabilecek risklerin azaltılmasını sağlamak amacıyla “yetkin mühendislik/mimarlık/şehir ve bölge plancısı” sistemini uygulamaya sokmuşlardır. Yetkin elemanlardan beklenen, çağdaş tekniklere uygun kaliteli ve güvenilir teknik hizmetlerin ülkemizde kişiler ve toplum yararına sunulmasının ve bu hizmetlerle ilgili yanlış uygulamaların önlenmesinin sağlanmasıdır. Bu hususun Türkiye'nin gündemine getirilmesi ve hazırlanacak yetkin teknik eleman yasası bir an evvel kanunlaşmalıdır.

Üç günlük çalışmalarda 100 den fazla şûra üyesinin yaptığı katkılar dikkate alınarak ve komisyonlarla tekrar görüşülerek raporların redaksiyonu sağlanacak; tüm şûra belgeleri kitap haline getirilerek dağıtım yapılabacaktır.

Şûra'da önerilen mesleki çalışmaların sürekliliği sağlanarak, kamu yönetimi içindeki uygulama devamlılığı temin edilecek ve bu kapsamda bakanlık içi yeniden çalışma grupları oluşturulacaktır.

Siyasi irade olarak, milletimizin menfaatine uygun olan konularda kararlılığımız devam edecektir.

Bu Deprem Şûrası bir son değil, oluşturulan görüşler ve fikirlerle bundan sonraki eylem planımızın başlangıcıdır.

Bir buçuk yıldır devam eden hazırlıklar süresince emeği geçenlere, komisyonlarda çalışanlara ve Deprem Şûrası'na katılan kamu kurum ve kuruluşları, mahalli idareler, üniversiteler, meslek odaları, sivil toplum kuruluşları ve özel sektör temsilcilerine, yaptıkları katkı ve öneriler için teşekkürlerimizi sunarız.

Ayrıca, davetimizi kabul ederek Deprem Şûramızı onurlandıran dost ülkelerin sayın bakanlarına ve temsilcilerine şükranlarımızı arz ederiz.

Ve son olarak, tüm toplantılarımız boyunca bizi yalnız bırakmayan medyanın değerli temsilcilerine de müteşekkir olduğumuzu belirtiriz.

Deprem Şûrası'nda oluşturulan görüş ve önerilerin ülkemiz için hayırlı olmasını diler saygılar sunarız.

İstanbul / 1 Ekim 2004

14.2. ŞURA DİVANINA SUNULAN ODA DEĞERLENDİRMESİ:

Deprem Şurasına Komisyon Çalışmaları aşamasından başlamak üzere Odamız adına katılan üyelerimizin Şura Divanına sunduğu değerlendirme aşağıdadır.

DEPREM ŞURASI BAŞKANLIK DİVANI BAŞKANLIĞINA

29-30 Eylül ve 01.Ekim tarihlerinde toplanan Deprem Şurasında tartışılan komisyon raporlarına yönelik Jeoloji Mühendisleri Odasının görüş ve önerileri ekte sunulmuştur.

Odamız görüşlerinin Şura Kararlarının belirlenmesinde göz önüne alınması ve ilgili komisyona iletilmesi hususlarında gereğini arz ederiz.

01.10.2004

DEPREM ŞURASI- JEOLJİ MÜHENDİSLERİ ODASI TEMSİLCİLERİ

Bahattin DEMİR (İmza)

Yıldırım GÜNGÖR (İmza)

Hakkı ATIL (İmza)

DEPREM ŞURASI ÜZERİNE DEĞERLENDİRMELER

29-30/Eylül ve 01/Ekim tarihlerinde İstanbul'da toplanacak olan DEPREM ŞURA' sında 7 adet komisyon raporu tartışılarak, sonuçlandırılacaktır. Şura'da alınacak kararlar, Şura Yönetmeliğinde de belirtildiği gibi, bağlayıcı bir nitelik taşımaları da önümüzdeki dönem uygulanacak olan ulusal afet yönetim sisteminin temel taşlarını oluşturacaktır.

Şura gündemi, komisyon raporlarının tartışılmasına ve sonuçlandırılmasına yönelik 7 oturumdan oluşmaktadır.

- 1.Oturum: Kurumsal Yapılanma Komisyonu Raporu
- 2.Oturum: Mevzuat Komisyonu Raporu
- 3.Oturum: Afet Bilgi Sistemi Komisyonu Raporu
- 4.Oturum: Mevcut Yapıların İncelenmesi Ve Yapı Denetimi Komisyonu Raporu
- 5.Oturum: Yapı Malzemeleri Komisyonu Raporu
- 6.Oturum: Kaynak Temini Ve Sigorta Komisyonu Raporu
- 7.Oturum: Eğitim Komisyon Raporu
- 8.Oturum: Değerlendirme Oturumu

ŞURA ÇALIŞMALARININ GENEL DEĞERLENDİRMESİ:

Şura, ulusal afet sistemimizin yasal, kurumsal, mali, eğitim vb tüm boyutlarıyla ele alınarak gelecekteki uygulamalar için görüş bildirmek, ülkemizde bu alanlardaki sorunların çözümü için tavsiye niteliğinde kararlar almak üzere Bayındırlık ve İskan Bakanlığınca oluşturulmuş bir organizasyondur. Bakanlıkça olağanüstü toplantı çağrısı yapılmadığı koşullarda, dört yılda bir toplantılarını sürdürmesi öngörülmektedir.

Ülkemizde, afet güvenliğinin yükseltilmesi sürecinde Deprem Şurası'nın önemli bir kilometre taşı olacağı inancındayız.

13.04.2004 tarihinde Ankara'da (İller Bankası Macunköy Sosyal Tesislerinde) komisyon üyelerinin toplantısı ile başlayan Şura çalışmalarının üç ay süren ilk aşaması sonucunda 7 adet komisyon raporu hazırlanarak Şura Sekreterliğine teslim edilmiştir.

29-30/Eylül ve 01/Ekim tarihlerindeki oturumlarda komisyon raporları, 347 Şura üyesi tarafından tartışılarak Şura kararları haline getirilecektir. Yönetmelik hükümlerine göre daha sonra Bakanlık, Şurada alınacak kararları değerlendirecektir.

Şura'yı hazırlıkları açısından ele alacak olursak ilk söylenmesi gereken şey, bu konuda ciddi eksikliklerin gözlemlendiğidir. Konuları birbiriyle bütünleştirebildiği oranda doğru sonuca ulaşılabilir olan Şura, oluşturulan komisyonlar arasında yeterli iletişimin ve koordinasyonun sağlanamaması nedeniyle, birbirinden kopuk ve yer yer birbiriyle çelişkili raporlarla karşı karşıya kalmıştır. Bu durum, Şura çalışmalarını zorlaştırmakla kalmamakta aynı zamanda Şura ana fikrine de aykırılık taşımaktadır.

Şura'daki bir diğer önemli eksiklikte katılım boyutunda izlenmektedir. "Modern toplum örgütlü toplumdur" ilkesi gözardı edilerek afet güvenliğini sağlayacak her olguda yurttaş bir özne değil de nesne olarak görüldüğünden (bu durum raporlara da yansımıştır) Şura ve komisyonlarında yurttaş örgütlenmelerinin (afetzedeler dernekleri, mahalle dernekleri vb) temsiliyeti sağlanmamıştır. Katılım için bir diğer sorun da, Şura'da ele alınacak olguların siyasal, sosyal, psikolojik boyutlarının yeterli irdelemesini yapacak unsurlara yer verilmemesidir.

Katılımındaki bu eksikliklerin yansımaları, olguların arka planında kalan ancak "neden-sonuç ilişkisinde temel etkenler arasında" yer alan sosyal ve siyasal etkenlerin yeterince vurgulanamaması ve raporların salt "teknik metinlere" dönüşmesidir. Bazı raporlar teknik metin olmaktan çıkmış, mesleki ders kitabı haline gelmiştir.

Ayrıca Şurada oluşturulan komisyonların bileşimlerinde meslek disiplinlerinin dengeli dağıtımının yapılamadığını ve TMMOB odalarına yeterli katılım imkanının yaratılmadığını da belirtmek gerekir.

DEPREM ŞURASI KOMİSYON RAPORLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ:

Deprem Şurası gündeminde yer alan konulara göre 7 adet komisyon oluşturulmuştur. Bu komisyonlar ilk toplantılarını NİSAN-2004'te yapmışlar ve kendi çalışma programlarını oluşturarak yaklaşık üç ay içerisinde rapor hazırlayacak şekilde çalışmalarını sürdürmüştür. Komisyon raporları TEMMUZ-2004' te Şura sekreterliğine teslim edilmiştir.

Bilindiği gibi ülkemiz kentsel ve kırsal yerleşimlerinin afet güvenliğinin yükseltilmesi, **“afetler karşısında giderek artan korumasızlığa ” karşı “ insan yerleşmelerini daha güvenli, daha sağlıklı ve yaşanabilir ” kılmak ve ” doğal afetlerin ve diğer acil durumların insan yerleşimleri üzerindeki etkilerini hafifletmek, gelecekteki afetlerle ilgili riskleri azaltmak”** bütünleştirilmiş bir yaklaşım gerektirir. Bu bütünsellik ise karşımızdaki olgunun siyasal, sosyal, teknik, ekonomik, kültürel ve psikolojik tüm boyutlarının bir arada işlenmesi ile sağlanabilir. Dolayısıyla gerek var olan sistemi ve ilişkileri değerlendirirken gerekse çözüm modelimizi ve yol haritamızı inşa ederken bu bütünselliği kaybetmemek gerekir.

Afetlere karşı mücadele, insanın doğaya karşı tarihsel savaşımının bir parçasıdır. Bu savaşım ancak bilginin gücü ile kazanılabilir. Ülkemizde Bilgi toplumu olma özelliği törpülediği oranda afet ve imar konularının bilgi nitelikleri de yok edilmiştir. Öncelikle sorunu tanımlamak, afet bilgisine ulaşmak ve bu bilgiyi toplumsal olarak içselleştirmek, çözümü üretmek, sonra da, toplumsal etkinliğe dönüştürmek gerekirken, ülkemizde bilgiden uzak, sadece “yara sarmaya “ dayalı ve soruna sırtını dönmüş, kadercı bir çözüm anlayışı benimsenmiştir.

Bu sonucu yaratan çok sayıda ekonomik, sosyal, kültürel, teknik vb faktör sayılabilir. Ancak ülkemizdeki dışa bağımlı çarpık gelişme süreci bu nedenlerin en önemlisi olarak karşımıza çıkmakta ve toplumsal her olguyu olduğu gibi afet süreçlerini de doğrudan etkilemektedir. Eğitim, sağlık, sosyal güvenlik vb alanlarda yaşadığımız çarpıklığın bir benzerini sosyo-ekonomik baskılar sonucu afet konusunda da yaşıyoruz. Düşük standartlarda sağlıksız ve yasadışı bir yapılaşma, ranta dayalı hızlı ve düşük nitelikli kentleşme, bilimsel normlara dayalı arazi kullanım ve yerleşimi kararlarının rantsal kaygılara yenik düşmesi vb faktörler afet zararlarının doğrudan belirleyicileridir.

Afetlere karşı güvenli yerleşimler için yapılması gerekenler sadece teknik bir sorun mudur? Cevabı aranması gereken en temel sorularda biri budur. **Öncelikle daha güvenli, daha sağlıklı ve yaşanabilir çevrede yaşamak her yurttaş için temel bir insan hakkıdır.** Anayasanın 56. maddesine göre de çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak Devletin ve yurttaşların ödevidir. Bu hakkın korunması, geliştirilmesi ve uygulamaya konulması başta anayasa olmak üzere yasal düzenlemelerin, siyasi iktidarların uygulayacağı politikaların ve kurumsal düzenlemelerin temel zemini olmak zorundadır. Ancak bu temel yaklaşımın gerçek güvencesi tek başına yasal düzenlemeler değil, bu hakkın gerçek sahibi olan yurttaşların ve örgütlenmelerinin siyasal süreçlere katılımlarıdır.

Yıkıcı afet zararlarına yol açan nedenler, ülkedeki sosyo – ekonomik koşullardan ve siyasal ilişkilerden bağımsız değildir. Afet güvenliğinin sağlanması diğer tüm

toplumsal olgular gibi siyasal bir etkinlik alanıdır. Ülkedeki üretim ve paylaşım süreçlerine, gelir dağılımına, eğitim politikalarına, kültürel gelişime vb müdahale edilmeden, var olan ekonomik, siyasal ilişkiler bu şekilde sürdüğü sürece, afetler sorun olmaya devam edecektir. **Sorunun değil, Çözümün bir parçası olmak için** demokratik kitle örgütleri, sendikalar, mahalle dernekleri vb biçimlerdeki örgütlü kitlesel sivil katılımının afet hizmetlerine yönelik her aşamada eşgüdüm içerisinde olması gereklidir. Afet hizmetlerinin kamu yararı ve bilimsel – teknik kriterlere uygunluğu sadece hükümet kararları ile değil ancak bu şekilde güvence altına alınabilir. Kısaca Afet, merkezinde **insan** olan **sosyal, ekonomik, teknik, kültürel, siyasal** vb boyutları olan karmaşık bir olgudur. Afeti sadece bilimsel, yasal veya kurumsal sorun odaklı olarak anlamaya ve açıklamaya çalışmak sorunu çözmeye **yeterli olmadığı en açık örneği, aslında ülkemizdir.**

Yukarıdaki bu değerlendirmeleri, komisyon raporlarında bulmak mümkün değildir. Komisyon raporlarında aslında birer sıradan doğa olaylarının ülkemizde neden yıkıcı etkileri olan AFET olaylarına dönüşebildiği sorusu, yapı üretim sürecindeki teknik sorunlarla ile , o da eksik bir zeminde , yanıtlanmaya çalışılıyor. İnsanın insanla ve insanın doğayla ilişkisi, raporlara yansımamıştır.

Komisyon raporlarının afet zararları konusunda oluşturdukları modelin sac ayakları şunlardır; **1.ülkedeki afet zararları yapı üretim sürecinden kaynaklanmaktadır, 2. Yapı üretim sürecinin temel sorunu denetimdir, 3. gerek afet gerekse imar hizmetleri kamusal alan dışında piyasa koşullarına bırakılmalıdır.** Raporlarda ağırlık kazandığı görülen uzmanlık, yapı denetim şirketleri, mesleki sorumluluk sigortası, DASK, afet hizmetlerinin yerleştirilmesi ve çok parçalılığın devamı vb önerileri besleyen, bu stratejik yaklaşımdır. Önerilerin oluşturulmasında bu yaklaşımın yanında, bir miktarda “meslek taassubundan” yararlanılmıştır.

Yukarıda ifade edilen sac ayakları üzerinde yükselen modele göre, yapı üretim süreci, yapının projesinin hazırlanması ve temel kazısı ile başlamakta, inşasıyla devam etmektedir. Denetim olgusu da, bu noktadan itibaren devreye girmektedir. Bilindiği gibi bu durum, mevcut Yapı Denetim Yasası ile örtüşmektedir. Ancak **gerçek yapı üretim süreci, “ ham arsa”dan “imar parseli”ne giden harita ve kadastro, arazi kullanım planlaması ve yerleşimi aşamalarındaki karar ve uygulama süreçleriyle** başlar. Zaten bu aşamaların gözardı edilmesi değil midir ki, yapıları tehlikeli alanlarda risklerle karşı karşıya bırakan, kentsel alanları “ içinde çıkılmaz risk havuzlarına çeviren “. Oysa Yapı Denetim Alt komisyonuna göre “ yapı denetim sisteminin işlerliği; bir yapının projesinden başlamaktadır”. Mikro Bölgeleme Alt Komisyonu benzeri bir noktadan hareketle, hangi konu için oluşturulduğunu yadsıma pahasına, daha işin başından, “ yapı hasarlarında %90 oranında etkili faktör yapısal unsurlardır” diye giriş yapabilmektedir.

Raporlarda ağırlık kazanan bir öneri de yetkin / uzman mühendisliktir. Uzman mühendisliği tek başına ele almamız mümkün değildir. Mesleki sorumluluk sigortası tamamlayıcı bir unsur olarak raporlarda yerini almıştır. Her iki öneri de, yukarıdaki genel yaklaşımın doğal sonucudur. Raporlarda öne çıkartılan uzmanlık kendi içinde çelişkilidir. Eğer uzmanlık aranacaksa işin öne çıkması gerekirken, meslek öne çıkartılmaktadır. Bu aykırılık hem öneriyi boşa çıkartmakta hem de önerinin arkasında ciddi bir “meslek taassubu” olduğunu

20. Dönem Çalışma Raporu 2004 – 2006

göstermektedir. Mevzuat-Zemin alt komisyon raporunda bir yanda yetkinlik aranmalı denilirken diğer yanda iş tanımlaması yerine meslek tanımlamaları yapılmakta hatta, “işin önünü kesmek” gibi kaba kuvvete dayanan ifadeler tercih edilebilmektedir.

Ayrıca raporlarda, komisyonlar arası iletişimsizliğin bir sonucu olarak, yer yer kopukluklar izlenmektedir. Örneğin Kurumsal yapılanma komisyonu tarafından Ulusal Afet Yönetim Stratejik Planını hazırlamak görevini de üstlenmek üzere önerilen Afet Yönetimi Üst Kurumu, Mevzuat komisyonunda karşılık bulamamıştır. Aynı komisyon raporu içinde de tutarsızlıklar gözlenebilmektedir. Mevzuat Komisyonu Çerçeve Raporunda Mikro bölgeleme haritaları sadece deprem riski yüksek belediyeler için önerilirken (s. 6) , İmar Alt Komisyonunda geniş bir tehlike yelpazesinde ülke çapında (s. 31) önerilmekte; mikro bölgeleme çalışmaları bazen imar kanunu kapsamında (s.7-s.11: mevzuatın işleyiş şeması içinde) bazen de afet yasası kapsamında olmasının (s.30) önerildiği görülmektedir.

DEPREM ŞURA’sında ele alınacak 5 adet komisyon raporu üzerine değerlendirmeler aşağıda sunulmuştur.

KURUMSAL YAPILANMA KOMİSYON RAPORU:

Ulusal afet yönetim sistemindeki en temel konulardan biri de sahip olduğumuz parçalı yapının yarattığı sorunlardır. 7269 sayılı yasaya dayalı afet mevzuatımızda afetlerden sorumlu kuruluş Afet İşleri Genel Müdürlüğü görülse de çok sayıda (Kızılay, Sivil Savunma Genel Müdürlüğü, Başbakanlık Kriz Yönetim Merkezi, Proje Uygulama Birimi-PUB, Acil Durum Yönetimi Genel Müdürlüğü, Sosyal Yardımlaşmayı ve Dayanışmayı Teşvik Fonu vb) kurumun afet olaylarına müdahil olduğu görülmektedir. Bu şekilde ortaya çıkan parçalı yapıda da kaçınılmaz olarak ciddi koordinasyon sorunları yaşanmaktadır.

Dünyadaki örneklere bakılacak olursa, afete yönelik araştırma, planlama, müdahale ve yaşamı tekrar normale döndürme konularında görev, yetki ve sorumlulukların ulusal merkezi bir kurumun çatısı altında toplandığı, bu birime koordinasyon ve uygulamacılığın bir arada verildiği görülecektir. Örneğin Japonya’da geçen yıl yapılan yeni düzenlemelerle afet hizmetlerini yürüten birim Bakanlık seviyesinde bir örgütlenmeye dönüştürülmüştür. Ülkemizde de afet yönetimi hizmetlerini tek yapı altında toplamayı hedeflemek ve bu yapılanmaya **araştırma- geliştirme, uygulama ve koordinasyon görevlerinin bir bütün olarak** verilmesi yararlı olacaktır.

Böylece afet yönetimi ve zarar azaltma stratejilerinin hem merkezi hem de yerel düzeyde bir bütünlüğe kavuşturulması sağlanabilir.

7269 sayılı yasanın 4. maddesi gereğince hazırlanan afet planlarının il-ilçe düzeyi ile sınırlı olması, lokal ölçekli afet olaylarına yanıt verebilecek kapasitede ve geçici (afet dönemlerinde toplanan, sonrasında dağılan) yapılar üzerinden kurgulanması benimsenmiştir. Dünyadaki diğer örneklerinde de görüldüğü gibi planlamada afetin öncelikli olarak meydana geldiği noktadan karşılanmaya çalışılması doğaldır. Ancak yerel imkanlar, her koşulda planlamanın tek dayanağı olarak kalmamalı, gerektiğinde önce bölgesel sonra merkezi/ulusal dinamikler ivedilikle devreye girebilmelidir.

20. Dönem Çalışma Raporu 2004 – 2006

Afet hizmetiyle görevli komite ve hizmet gruplarıdaki personelin illerinde meydana gelebilecek katastrofik olaylarda kendilerinin de birer afetzede olabileceği, araç gereçlerinin kullanılamaz hale gelebileceği gibi parametreler göz önüne alınmadığından afet hizmetlerinin yerine getirilmesinde de ciddi aksamlar yaşanması riskiyle karşı karşıya kalınmaktadır. Özellikle 1999 depremleri göstermiştir ki, ülkemizin karşı karşıya olduğu katastrofik tehlikeler karşısında bölgesel planlamaya ve örgütlenmeye gereksinim vardır. Diğer yandan afet olaylarına müdahale ekiplerinin bu konuda özenle yetiştirilmiş kadrolardan oluşturulması ve gönüllü ekiplerle desteklenmesi uygun olacaktır.

Komisyon raporu, aslında mevcut yapılanmayı koruyan, koordinasyon yetersizliklerine indirgenmiş olarak tanımladığı soruna çözüm önerisi geliştiren bir yaklaşımdır. Ancak ülkemizdeki kurumsal sorunların sadece yapılanma boyutunda ele alınması eksik bir kavrayış olacaktır. Kamu yönetim sisteminde, hem yapılanma hem de yönetim sorunları, iç içe yaşanmaktadır. Kurumları, özelde afete yönelik olanları, siyasi atamalara ve siyasi rant hesaplarına karşı koruyamadığımız sürece her aşamasıyla bir bütün olan hizmetleri üretecek kurumlara ulaşmamız mümkün değildir. Ülkemizde afet zararlarının azaltılmasına yönelik hizmetlerin gözardı edilmesinde, kalıcı konut üretiminin yani yara sarmanın öne çıkmasındaki en temel faktörlerden biri bu konuda çalışma yapması gereken kurumlara yapılan siyasi atamalar ve bu kurumlar üzerindeki siyasi baskılardır. Diğer yandan afet yönetim sistemindeki “ görev karmaşası ve çok başlılık” doğru bir teşhistir, ancak, çözümün “ güçlü bir koordinatör kuruluştaki aranması “ yeterli bir öneri olmayacaktır. Ülkemizde de afet yönetimi hizmetlerini tek yapı altında toplamayı hedeflemek ve bu yapılanmaya **araştırma- geliştirme, uygulama ve koordinasyon görevlerinin bir bütün olarak** verilmesi yararlı olacaktır. Bu yapı, koordinasyon ve uygulamacılığı bir arada hayata geçirebilmeli ve **zarar azaltmaya temel bir öncelik vermelidir**. Raporda, afet anı ve sonrasında ağırlığı hissedilmektedir.

Rapordaki bir kabul de, “ **afet olaylarını genellikle yerel olaylar ve yerel sorunlar** “ olduğu iddiasıdır. Son 15 yılda yaşanan Doğu Karadeniz (1990- 2000- 2002), Batı Karadeniz (1998) su baskını ve heyelanları, 1999 Depremleri gibi **bölgesel ölçekteki** örnekler bile, afet etki ve zararları açısından ulusal afet gerçekliğini yansıtmayan bu değerlendirmeden hareketle yeterli çözüm önerileri geliştirilemeyeceğini göstermektedir. Ancak bu tespitten çıkışla Kamu Yönetimi Temel Kanununda olduğu gibi afet hizmetlerindeki yerleşmenin önünü açılabilir.

Raporda, Kamu Yönetimi Temel Kanunu ile buna bağlı Belediye Kanunu, Büyükşehir Belediyesi Kanunu vb düzenlemelerdeki önermeler gözardı edilmiştir. Bu düzenlemelerin yasalaşması durumunda afet hizmetlerinde uygulama, birbirinden kopuk ve 81 parçaya ayrılmış atomize bir yapılanma üzerinden yürütülmesi tehlikesi ortaya çıkabilecektir.

Komisyon raporunda önerilen koordinatör kurum olarak, afet yönetiminde yaklaşık 45 yıllık bilgi ve deneyim birikimine sahip Genel Müdürlüğün dışlanarak, afet yönetim yapılanmasının 1999 sonrasında katılan ve Dünya Bankası tarafından kurulmuş bir kurumun, TAY’ın, önerilmesi ciddi bir eksikliklerdir.

MEVZUAT KOMİSYONU RAPORU:

Komisyon çerçeve raporunda, mevcut durumun genel bir değerlendirmesi yapıldıktan **İmar, Afet ve Yapı Kanundan** oluşan yeni bir mevzuat önerisi yapılmaktadır. Yeni mevzuatta, İmar Kanunu mikro bölgeleme, sakınım planı kentsel dönüşüm planlarını; Yapı Kanunu yapı ile ilgili şartname ve genelgesi; Afet Kanunu ise afete hazırlık ve afet sonrası çalışmalara ait düzenlemeleri kapsamaktadır.

Ayrıca alt komisyonca hazırlanan raporların yanında Zemin Etütlerine İlişkin Mevcut Mevzuat ve Kaliforniya Eyaletindeki uygulamalar sunulmuştur.

Mevzuat Komisyonunun bugün geçerli olan mevzuatları inceleyip, yeni bir mevzuat sistemi önerisi çok yerindedir. Günümüzde birçok mevzuat iç içe girmiş, karışmış içinden çıkılmaz bir hale gelmiştir. Önerilen sistemde Mevzuat Kanunlarının konularına göre 3 kısma ayrılması (İmar, Yapı ve Afet) ve ilgili yönetmeliklerin konularına göre toplanması çok yerindedir.

Ancak, kanunların içeriklerine ve uygulama süreçlerine yönelik geliştirilen bazı önerilerin, rapordaki haliyle benimsenmesi mümkün değildir.

Örneğin, mikro bölgeleme rapor ve haritaları üzerine geliştirilen öneriler. İşleyiş şeması içinde (s.11) ve kapsamda (s.7) İmar Kanunu kısmında yorumlanan mikro-bölgeleme çalışmalarının Afet Kanunu kapsamı altında yapılması ve makro ölçek tehlike haritaları ile ilişkilendirilmesi (s.6'daki şemada makro ve mikro bölgeleme bilgi akış bağlantısının kurulması) daha doğru olacaktır. Afet Kanunu içinde yer verilen Tehlike Haritaları ile çok yakın ilişkili olan mikro-bölgeleme işlemleri, afet tehlike ve risk araştırmalarının bir devamı niteliğindedir. Haritaların imar ve sakınım planlarına yönelik kullanımının esasları ise Afet ve İmar Yasalarında karşılıklı bağlantı kurulması yoluyla sağlanmalıdır.

Komisyon raporunda mikro bölgelemeye yönelik kullanılan tanımlama ve terminolojide de karışıklıklar gözlenmektedir. Örneğin, mikro-bölgeleme çalışmaları çerçeve raporda (s.7) deprem riskinin yüksek olduğu alanlarda önerilirken, İmar Alt Komisyon raporunda daha geniş bir tehlike yelpazesinde ve ülke genelinde (s.31) önerilmektedir. Formasyon sınırlarının uygunluk değerlendirmesine aktarılması gibi (s.35) terminoloji karışıklığı yaratılmıştır.

Komisyon Çerçeve ve Alt Komisyon Raporlarında sık sık vurgulanan Yetkin Mühendislik/Uzman mühendislik konusudur. Raporda mühendislerin bilgi ve beceri eksikliğinden hatta ülkemizdeki farklı kalitede mühendislik eğitiminden yakınıyor (s.67) ancak bu durumun nedenleri ve sorumluları değerlendirilmeden ÖSYM tarafından yapılacak bir sınav kırtarıcı olarak sunuluyor.

Ülkemizdeki mühendislik ve mimarlık hizmetlerinde, gerek afet güvenliği gerekse diğer açılardan yüksek kalitede mühendislik ve mimarlık meslek ürünlerine ulaşılacak isteniyor ise, bu hedefe yönelik olarak yüksek eğitim (hatta bütünsel bir bakış açısında ilköğretimden başlamak üzere) sisteminden kopuk yaklaşımlarla çözümler üretmek mümkün değildir. Uzmanlaşmaya yönelik olarak en sık şekilde örnek olarak gösterilen

20. Dönem Çalışma Raporu 2004 – 2006

Tıpta Uzmanlık Sınavı sürecinin irdelenmesinde yarar vardır. TUS'u kazanan bir doktor için başlayan uzmanlık sürecinde, eğitim (okul) ve mesleki uygulama (hastane) alanları birbirinden kopartılmadan işletilen bütünlüklü bir mekanizma sözkonusudur. Sınav, mesleki uygulama süresi vb faktörlerle sınırlı bir uzmanlaşma tanımlanmamıştır. Oysa Komisyon Çerçeve Raporunda mühendisler için önerilen model bundan farklıdır ve hiç uyuşmamaktadır. Akademik süreç gözardı edilmiş; yetkinlik yapılacak bir sınavın sonucuna indirgenmiştir.

Eğer uzmanlık aranacaksa işin ön çıkması gerekirken, meslek öne çıkartılmaktadır. Bu aykırılık hem öneriyi boşa çıkartmakta hem de önerinin arkasında ciddi bir "meslek taassubu" olduğunu göstermektedir. Mevzuat-Zemin alt komisyon raporunda bir yanda yetkinlik aranmalı denilirken diğer yanda iş tanımlaması yerine meslek tanımlamalarının yapılması, hatta, "işin önünü kesmek" gibi kaba kuvvete dayanan ifadeler tercih edilebilmesi oldukça ilginçtir.

Ayrıca belirtmek gerekir ki, uzmanlık/yetkinlik ülkemizde 01.01.2005 tarihinde yürürlüğe girecek GATS anlaşması çerçevesinde mühendislik ve mimarlık dahil hizmetlerin serbest dolaşımının bir ön koşuludur. Bu koşullar altında, önerinin ülkemiz mühendis, mimar ve plancıları açısından kabul edilmesi mümkün değildir. Geniş bir kitleyi mesleğini yapamaz veya yardımcı eleman statüsünde çalışabilir hale getirecektir.

Bu arada Zemin Alt Komisyon raporunda (s.67) yer verilen TMMOB odalarının taraflı davrandıkları, politik ve kişisel etkilere açık ve meslek taassubu içinde oldukları gibi garip iddiaların da kabul edilmesi mümkün değildir.

Dolaysıyla ulusal ve uluslar arası gelişmeler göz önüne alınarak ülkemizdeki mühendislik-mimarlık- plancılık mesleki eğitim sürecinin her boyutunun tartışılması gerekli kılan çok yönlü bu konunun, farklı platformlarda ve Şurada öngörülenden farklı bileşenlerce ele alınması gerekmektedir. Dolaysıyla TMMOB Odalarına yöneltilen haksız değerlendirmeler başta olmak üzere raporda yer verilen Yetkin Mühendislik/Uzman mühendislik değerlendirmelerine katılmıyoruz.

Çerçeve Raporda yer verilen bir konu da Mesleki Sorumluluk Sigortası olgusudur. Yetkin Mühendislik/Uzman mühendislik sürecinin bir parçası olan bu işleyişte, mühendislik ve mimarlık hizmetlerinde mesleki sorumluluk sigortasını yaptırmak zorunluluğu öngörülmektedir. Bu koşullarda, mesleki formasyon olarak hiçbir ilgilerinin bulunmamasına karşın, sigorta şirketlerinin kararlarının ön plana çıkması ve hizmetlerde haksız rekabet söz konusu olacaktır.

Görüldüğü gibi, Yetkin Mühendislik/Uzman mühendislik savunucuları açısından da bir çelişki ortaya çıkmaktadır. Eğer kaliteli hizmet için mühendisin uzmanlığı yeterli ise neden bir de sigorta yaptırmayı isteniyor. Eğer sigorta daha önemli ve yeterli ise neden mühendisin sınava girmesi vb ile yetkinliğini belgelemesi gerekiyor. Aslında önerilen sistemde temel önceliğinin piyasanın yeniden düzenlenmesi olduğunu açıkça görüyoruz.

Rapordaki bir vurguda, “meslek taassubundan” uzak olmak konusudur. Ancak bu saptama ile raporda sunulanlar arasında farklılıklar olduğunu görüyoruz. “Bir yerde adaletten ne kadar fazla bahsediliyorsa, biliniz ki orada büyük bir adaletsizlik vardır”. Toplumsal bir korku, gerçeklerle yüzleşme söz konusu ise geliştirilen tavır konusunda söylenmiş bir söz. Ne yazık ki, çerçeve rapor ve Deprem ve Zemin alt komisyon raporlarına taşınan ruh, okuyucuyu şöyle bir tercüme zorluyor;“Bir raporda, meslek taassubu yapmaktan ne kadar fazla bahsediliyorsa, biliniz ki o raporda büyük bir meslek taassubu vardır”

Komisyon Çerçeve Raporu ve eki Deprem ve Zemin alt komisyon raporları “meslek taassubu” bir kurgu ile oluşturulmuştur. Sonuç itibarıyla, bireylerin düşüncelerinde yer bilimlerine karşı yargılar olabilir; bu subjektif yargıların yaşam içinde karşılıkları varmış gibi görünebilir. Bu kişisel bir durumdur ve değerlendirmelerinizi kişi olarak her platforma taşıyabilirsiniz.

Ancak Şura Komisyon Raporu bunun için uygun bir zemin değildir. Meslekleri birbirine rakip olarak değil birbirinin tamamlayıcısı olarak görmeyen bir anlayışın Şura platformlarını gölgelemeye hakkı yoktur.

Jeoloji Mühendisliğinin yetki, sorumluluk ve görevlerine yönelik yapılan değerlendirmelerde, meslek taassubu sınırları bile oldukça zorlanmıştır. Kimi zaman “ABD KALİFORNİYA EYALETİNDE UYGULANAN İNŞAAT MÜHENDİSİ, JELOG, MÜHENDİSLİK JELOGU, JEOFİZİKÇİ GÖREV, YETKİLERİ HAKKINDA ÖZET BİLGİLER” başlığı altında iletilen mesajlarda olduğu gibi ABD’de Jeoloji Mühendisi yokmuş gibi davranılmakta; kimi zaman jeoteknik yok sayılarak, kimi zamanda jeoloji mühendislerinin zemin etütleri yapmaları vahim bir durum olarak ifade edilmekte; bir disiplinin yazmadığı raporların “ MUTLAKA ÖNÜNÜN KESİLMESİ” öneriliyor; “*Kentsel Risk Belirleme* çalışmalarına altlık olması bakımından çok önemli bir bilgi tabanını oluşturan *zemin mikrobölgelemesi* ve *deprem tehlikesi mikrobölgelemesi* çalışmaları için de bir standart yönetmelik hazırlanması konusu “, Jeoloji Mühendisleri dışlanarak sadece bir meslek disiplininin oluşturulmasını önerdikleri *Deprem Mühendisliği Kurulu*’nun görev kapsamında sayılmaktadır. Bu sonuçlara giden yolda önemli haksızlıklar yapılmıştır. İmar planına esas jeolojik- jeoteknik etütlerine 1989 – 1999 arasında gözlemsel (s.59) sürdürülmesini ileri sürenlerin genelgeleri yakından takip etmediği anlaşılmaktadır.

Raporda öne çıkartılmak istenen olgu, jeoteknik konularında tek yetkilinin İnşaat Mühendislerinin olduğu (s.77) iddiasıdır. Oysa ABD ve dünyanın birçok ülkesinde, Jeoteknik konuları lisans veya lisans üstü eğitim programlarıyla verilmektedir. Örneğin Kanada’da Queens Üniversitesinde Jeoloji Mühendisliği lisans programı kapsamında (<http://geol.queensu.ca/engweb/undergraduate/> ve http://www.queensu.ca/calendars/appsci/GeologicalEngineering_947.htm) verilirken Missouri Üniversitesinde-ABD ise Jeoloji Mühendisliği bölümünde lisans üstü eğitim programlarında (<http://campus.umn.edu/gee/> ve http://web.umn.edu/~gtech/print/index_print.htm) verilebilmektedir.

Berkeley Üniversitesinde ise İnşaat Mühendisliği (<http://www.ce.berkeley.edu/Programs/Geoengineering/index.php>) bölümünde açılabilir.

20. Dönem Çalışma Raporu 2004 – 2006

Dolayısıyla rapor ekinde sunulan Kaliforniya Eyaletindeki bir örnekten çıkışla, jeoteknik konuların sadece bir mesleğin yetki alanlarında görülmesi ve ülkemizde de ileride buna dayalı düzenlemelere gidilmesinin önerilmesi, bilimsel temelde çalıştığını iddia eden bir komisyonun davranış şekli olamaz.

Eğer referans olarak yasal düzenlemeler aranıyorsa çok uzaklara bakmaya gerek yok. Danıştay 6. Dairesinde görülen 99/6439 esas no' lu davaya ilişkin verilen 2001/6466 no' lu karara bakmak yeterlidir. Kararda, "Sondajlar ve arazi çalışmaları, zemin/kaya mekaniği, laboratuvar deneylerini kapsayan zemin-yapı etkileşiminin analizinde kullanılacak temel zemin, zemin profili ve zemini oluşturan birimlerin fiziksel ve mekanik özelliklerini konu alan çalışmaların jeoloji mühendislerince, zemin mekaniği, zemin dinamiği, zemin emniyet gerilmesi hesaplarının ise inşaat ve jeoloji mühendislerince ortaklaşa yapılması gerekmektedir" denilmektedir.

Jeoloji Mühendisliği hizmetlerinin işlevlerini, mühendislik sorunlarına verdiği yanıtları ve diğer meslek disiplinlerini nasıl tamamladığını ayrıntıları ile bu yazıya aktarmak gerekmez. Jeoloji bilimi ve bilimsel verilerin mühendisliğe uygulanması olan Jeoloji Mühendisliği bugün, halk sağlığı, güvenliği ve refahı adına gerek afet güvenliği gerekse diğer alanlardaki her türlü insan girişimi ve projelerine Jeolojinin uygulanması işlevini sürdürmektedir. Yapacağımız değerlendirmelerde yaşadığımız olaylardan ders almamız yeterlidir.

Elbette Jeoloji Mühendisliği mesleki ürünleri toplumun tüm kesimlerince eleştirilmesi mümkündür. Ancak bu hakkınızı bir mesleğin hak ve yetkilerini zedelemek, ortadan kaldırmak noktasına getiremezsiniz/ getirmemelisiniz. Rapordaki değerlendirmeler amacını aşmıştır. Bu nedenle, Zemin Alt Komisyon raporunun, bu haliyle kaldığı sürece, Şura gündeminden çıkartılması ve Şura raporlarının mesleki taasubdan uzak bir şekilde yazılmasına özen gösterilmesinin uygun olacağı inancındayız.

Çerçeve rapordaki bir yetersizlikte afet güvenliği açısından yapılan vurguların, deprem olgusu ile sınırlı tutulmasıdır.

Jeolojik, morfolojik ve meteorolojik özellikleriyle doğal afet olaylarının çok sık yaşandığı ülkemizde deprem dışındaki heyelan, su baskını, çığ ve kaya düşmeleri vb tehlikelerde yerleşim alanlarını tehdit etmektedir.

Bu çok bilinenler yanında, NEVŞEHİR-TUZKÖY örneğinde olduğu gibi kanser etkisine sahip minerallerin varlığından , 1444 yılında NEMRUT' ta yaşanan volkanik lav çıkışına kadar bir çok tehlike de jeolojik tehlikeler yelpazesinde yer almaktadır.

Dolayısıyla Şuranın, ülkemizdeki yerleşimlerin afet güvenliği açısından bütün tehlikeleri ve yarattıkları riskleri bütünsel olarak değerlendirmesi gerekmektedir. Bu bütünselliği, en üst derecede gündeme taşınması gereken Çerçeve Raporda yeterli vurgu yapılmamıştır.

AFET BİLGİ SİSTEMİ KOMİSYONU RAPORU:

“Diri Fay – Neotektonik- Paleosismoloji Veri Tabanı Alt Komisyon” raporunda sunulan değerlendirme ve önerilere (s.40-41-42) katılıyoruz. Ancak bu alt komisyonun yaptığı değerlendirmelerin Komisyon Çerçeve Raporuna öneriler kısmının bütünsel olarak yansıtılmadığı görülmüştür. Tehlike haritaları ile mikro bölgeleme haritaları arasındaki yönlendiriciliğin korunabilmesi için alt komisyon önerilerinin çerçeve rapora bütünsel olarak aktarılması gerekmektedir. Gerek Afet Bilgi Sisteminin gerekse tehlike haritalarının sadece deprem verileri değil ülkemizin jeolojik gerçekliğinin sonucu olan tüm tehlikeleri kapsayacak şekilde kurgulanması gerekmektedir.

MİKRO BÖLGELEME ALT KOMİSYONU tarafından yapılan giriş değerlendirmesinde ifade edilen bir yapıda hasara neden olan faktörlerin % 90’ı yapısal, %10’u yerel zemin ve jeolojik koşullar şeklindeki değerlendirme ve imar planına esas jeolojik-jeoteknik etütlere son verilerek EUROCODE-8 ‘e dayalı bir mikro bölgeleme yapılması önerisidir.

Bilindiği gibi bugüne kadar Ülkemizde mikro-bölgeleme üzerine iki önemli proje yürütülmüştür. Birincisi, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı Afet İşleri Genel Müdürlüğü ile Afet Risk Yönetimi Dünya Enstitüsü (World Institute For Disaster Management) arasında yürütülen “ **Belediyeler İçin Sismik Mikrobölgeleme - DRM Projesi**”; ikincisi Japonya Uluslar arası İşbirliği Ajansı –JICA tarafından desteklenen **İstanbul İli Mikro Bölgeleme Dahil Afet Önleme-Azaltma Temel Çalışmasıdır**. Bugünlerde MEER Kredisi ile PUB tarafından Marmara Bölgesinde 6 belediye için mikro-bölgeleme ihalesi yapılacağı bilinmektedir.

İki çalışma, **Sismik Mikro Bölgeleme** başlığı altında ve tehlike olarak deprem ve depremin tetiklediği sıvılaşma, stabilite gibi tehlikeler ekseninde yürütülmüştür. Diğer yandan, proje alanlarındaki belediyelerin elde edilen mikro bölgeleme haritalarını kendi imar sınırları içindeki alanlarda arazi kullanım kararlarının verilmesi ve imar planlarının revizyonu süreçlerinde nasıl kullandıkları konusunda yeterli bilgi yoktur.

Plan kademeleri arasındaki uyum ve yönlendiricilik gibi makro ve mikro bölgeleme çalışmalarında da benzeri bir etkileşim sözkonusudur. Afet tehlike ve risk azaltma sürecinde temel ihtiyaçlardan biri olan Afet Tehlike Haritaları, mikro bölgeleme çalışmalarının temel yönlendiricisidir. Mikro bölgeleme çalışmalarının doğru sonuçlara ulaşabilmesi makro ölçekteki haritaların kullanılmasına bağlıdır. Diğer yandan, her tür ve ölçekteki arazi kullanım planlarının hazırlanması, yerleşimi kararları, makro ve mikro bölgeleme çalışmaları için, tehlike olarak kabul edilen meteorolojik ve jeolojik (Geological Hazard/ GeoHazard) kökenli olayların neler olduğu konusunda önem kazanmaktadır.

Gerek raporda gerekse DRM ve JICA projelerinde, bir mikro bölgeleme çalışmasında göz önüne alınması gereken tüm tehlikeler yerine deprem ve depremin tetiklediği sıvılaşma gibi olaylar baz alınmıştır. Oysa yerküre ve atmosferdeki dinamik süreçlerin etkisiyle meydana gelen 31 çeşit doğa olayı aynı zamanda tehlike olarak kabul edilmektedir. Tehlike olarak kabul edilebilecek doğa olayları aşağıdaki tabloda sunulmuştur:

20. Dönem Çalışma Raporu 2004 – 2006

DÜNYADAKİ DOĞAL AFETLERİN KARAKTERİSTİK ÖZELLİKLERİ VE ÇEŞİTLİ ETKİLERİNİN PUANLAMASINA GÖRE ÖNEM
(Bravyt, 1993)

Önem Sırası	Afet Türü	Afetin Şiddeti	Etki Süresi	Etki Alanı	Can Kaybı	Ekonomik Kayıp	Sosyal Etki	Etki Kalıcılığı
1	Kuraklık	1	1	1	1	1	1	1
2	Tropikal Siklon	1	2	2	1	2	2	1
3	Bölgesel Taşkınlar	2	2	2	2	1	1	2
4	Depremler	1	5	1	2	1	1	2
5	Volkan	1	4	4	2	2	2	1
6	Orta Enlem Fırtınaları	1	3	2	2	2	2	2
7	Tsunami	2	4	1	2	2	2	3
8	Orman ve Çalı Yangınları	3	3	3	3	3	3	3
9	Toprak Şişmeleri	5	1	1	5	4	5	3
10	Deniz Seviyesi Değişimleri	5	1	1	5	3	5	1
11	Icebergs	4	1	1	4	4	5	5
12	Toz Fırtınaları	3	3	2	5	4	5	4
13	Heyelanlar	4	2	2	4	4	4	5
14	Kıyı Erozyonları	5	2	2	5	4	4	4
15	Çiğ Düşmeleri	2	5	5	3	4	3	5
16	Creep ve Solifluction	5	1	2	5	4	5	5
17	Tornado	2	5	3	4	4	4	5
18	Kar Fırtınaları	4	3	3	5	4	4	4
19	Kıyı Buzları	5	4	1	5	4	5	5
20	Ani Seller	3	5	4	4	4	4	5
21	Sağanak Yağışlar	4	5	2	4	4	5	5
22	Yıldırım Çarpması	4	5	2	4	4	5	5
23	Kar Tipisi	4	3	4	4	4	5	5
24	Okyanus Dalgaları	4	4	2	4	4	5	5
25	Dolu Fırtınası	4	5	4	5	3	5	5
26	Donan Yağmur	4	4	5	5	4	4	5
27	Kuvvetli Rüzgarlar	5	4	3	5	5	5	5
28	Toprak Çökmeleri	4	3	5	5	4	4	5
29	Çamur ve Dağ Döküntü Akışları	4	4	5	4	4	5	5
30	Air - Supported Flows	4	5	5	4	5	5	5
31	Kaya Düşmeleri	5	5	5	5	5	5	5

Komisyon raporlarında yapılan farklı içerikteki mikro bölgeleme tanımları arasındaki çelişkilerin giderilmesi ve İmar planlarına ve yer seçimi kararlarına esas alınacak mikro-bölgeleme haritalarının içeriğinin, Mevzuat-İmar Alt Komisyon raporunda da belirtildiği (s.31) kapsamda tanımlanması ve üst ölçekteki tehlike haritalarının yönlendiriciliğinin vurgulanması gerekmektedir.

EĞİTİM KOMİSYON RAPORU:

Afetlere karşı bilimsel, siyasal ve sosyal olarak hazırlık süreçlerinin gerçekleştirilmesinde afet kültürüne sahip bir toplum olmanın önemi açıktır. Doğa olaylarının AFET'e dönüşmesinden kurtulabilmek için gerekli duyarlılıkların, her alanda olduğu gibi, eğitim yoluyla yaratılabileceği, korunabileceği ve geliştirilebileceği temel bir kabuldür.

Ülkemizdeki afet duyarlılıkları, olayın hemen ardından yaşanan kısa zaman sürecinde etkili olan, geçici süreler için geçerli bir davranış şekli olarak yaşanmaktadır. Duyarlılıkların kısa

20. Dönem Çalışma Raporu 2004 – 2006

zaman içinde söntülenmesinde ve kalıcılaşmamasında birçok faktör yanında eğitim boyutunun olmaması da sayılabilir.

Eğitim komisyonu raporunun birçok konuya olumlu açılardan değinmekle birlikte esas olarak Yetkin Mühendislik ve Deprem Mühendisliği Lisans Eğitim konuları üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Yurttaşların ve toplumun afetlere karşı bilinçlendirilmesi sürecinde örgün ve yaygın eğitim, medya vb araçların verimli olarak kullanılması bir gerekliliktir. Milli Eğitim Bakanlığınca orta öğrenimde zorunlu ders olarak Jeolojiye yer verilmesi bilinçlenme sürecine olumlu katkılar sunacaktır.

Mimarlık ve mühendislik eğitiminin sorunlarının tek başına Yetkin Mühendislik Ve Deprem Mühendisliği Lisans Eğitim programları ile çözülebilmesi mümkün değildir. İkinci eğitim programları; eğitim kadrosu ve alt yapı yetersizlikleri, araştırma projelerindeki sıkıntılar, plansız bir şekilde açılan üniversiteler , mezuniyet sonrasında yaşanan işsizlik ve özellikle YÖK'ten kaynaklı sorunlardan bağımsız yapılan mühendislik, mimarlık eğitimi değerlendirmeleri sonucu, komisyonda üretilen tek öneri Deprem Mühendisliği ve Yetkin Mühendislik olmuştur.

Dolayısıyla Yüksek lisans veya Doktora aşamasındaki çalışmalarda ele alınması gereken Deprem Mühendisliğinin lisans programlarında uygulanması bir çözüm yaratmayacak, yeni sorunlara neden olabilecektir. Özellikle raporda ifade edildiği gibi bir mesleki formasyona önerilen eğitim programı ile ulaşmakta mümkün değildir. Bir sömestrlik bir jeoloji dersi ile jeolojik veri elde etme ve yorumlama yeterliliğine ulaşamayacağı açıktır.

Yetkin Mühendislik rapordaki önemli bir sorun yumağıdır. Bazı komisyon raporlarında Yetkin Mühendisliğe yapılan atıflar göz önüne alındığında, konunun sanki genel bir kabul gördüğü şeklinde bir algılamaya yol açılmaktadır. Elbette, bir mesleki ürünün konusunda ehillemiş, deneyimli kişilerce hazırlanması temel bir kabuldür. Ancak bu süreç mesleki lisans eğitim programlarının içeriğinden başlayarak ele alınması ve bir bütün olarak gözetilmesi gereklidir.

Tartışılması gereken her mühendis ve mimarın yeterli bilgi ve deneyimi edineceği sağlıklı süreçlerin nasıl yaratılması olması gerektiğidir. Belirli bir alandaki, yeterlilik ve yetkinlik de mühendislik eğitiminin başlangıcından itibaren ele alınması gereken bir süreç olmalıdır. Ancak, getirilmek istenen yetkin mühendis yaratma düşüncesi, sorunu kaynağından çözmek yerine eğitimin bu olumsuz haliyle sürmesini savunmak anlamına gelmektedir.

Mevcut eğitim sisteminden kopartılarak yapılan ve 01.01.2005'te yürürlüğe girecek GATS anlaşması hükümlerinin olumsuz etkileri göz önüne alınarak yapılacak bir değerlendirmede bu önermenin kabul edilmesinin mümkün olamayacağı görülecektir.

Toplumda afet kültürünün oluşturulmasında eğitimin teorik boyut kadar pratik boyutunun da işlevlerini göz önüne alırsak, Japonya örneğinde olduğu gibi, **belirlenmiş bir günde ve her yıl tekrarlanacak şekilde tüm yurttaşların katılacağı ulusal ölçekte bir Afet Tatbikat Günü belirlenmesi yararlı olacaktır. Böyle bir tatbikat için** , okulların açıldığı ilk hafta içinde bir gün benimsenebilir. Tatbikat şeklinde bir uygulamanın yerleşmesi gerek

doğrudan ilgili birimler için deneyim zenginliğine ve hazırlıklı olmaya gerekse toplumda afet kültürünün oluşmasına önemli bir katkı olacaktır.

KAYNAK TEMİN VE SİGORTA KOMİSYONU RAPORU

Komisyon raporunda;afet öncesi, afet anı ve afet sonrası olarak tanımlanan risk ile mücadele süreçlerinin etkili olabilmesi için gereken kaynakların sağlanması konusunda iki temel araç önerilmektedir. Bunlar;

- 1- Sigorta yoluyla kaynak sağlanması
- 2- Fon oluşturma yoluyla kaynak sağlanmasıdır.

Kuşkusuz sigorta, fon vb araçlar yoluyla kaynak sağlanması önemli olmakla beraber, konunun ülkenin sosyal-ekonomik-siyasal süreçleriyle birlikte ele alınması, kaynak sorununa bu temel perspektifle yaklaşılması gerekir.

1960-1970’li yıllarda dünya afetlerle ilgili yürütülen araştırmalarda, kullanılan egemen anlayış **Çevresel determinizmdi**. Yani; afetler beklenmeyen doğa olaylarının sonucunda ortaya çıkan, fiziksel bir süreç olarak açıklanıyor, afet olayı karşısında yapılabilecek olanın teknolojinin doğaya hakim kılınması yeterli sayılıyordu.

1960’lı yıllardan sonra Dünyada afetlerden etkilenen insan sayısı ortalama her yıl %6 artmış, afetlerden etkilenen kişilerin %90’nının üçüncü dünya ülkelerindeki büyük kentlerinde yaşayan yoksullarının oluşturduğu ortaya çıkmıştır. (2025 yılında dünya kent nüfusunun %80’i gelişmekte olan ülkelerde bulunan kentlerde yaşıyor olacak-United Nations. Disaster Relief Organization, UNDRO,1986) Görünen o ki kaynakların eşitsiz dağılımı, giderek artan oranda kent yoksullarını afetlere karşı savunmasız hale getirmiştir. Bu durum 1980’lerden sonra 1960’lı yıllardaki çevresel determinist anlayışın değişmesine ve sosyo-ekonomik ve politik faktörlerin afetleri anlamakta vazgeçilmez öneme sahip olduğu gerçeğinin fark edilmesini sağlamıştır. Yani deprem gibi bir doğa olayının afet halini alması bir toplumsal süreç üzerinden gerçekleşir. Bu nedenle toplumsal süreçler göz önüne alınarak (gelir dağılımı, paylaşım, bölüşüm ilişkisi, kentsel alanlardaki rant ilişkisi,yerleşme vb.) çözümler üretilmelidir. Bu süreçler gözetilmeden yapılacak/önerilecek düzenlemeler hem eksikliği içinde barındıracak hem de yaşama geçmesi sorunu çözmeyecektir.

Türkiye’nin sağlıklı kentleşmenin arka planında plansız, programsız bir yapılaşma, sürekli imar afları, bölgesel eşitsizlikler, işsizlik, kırdan kente göç, yaşanan toplumsal sorunlar vb faktörlerin olduğu bilinmektedir. (Bakınız “Doğu Marmara Depremleri ve Türkiye Gerçeği” TMMOB –Ankara, 2000, özellikle Bölüm – 5 “Kalkınma, Sanayileşme, Kentleşme Politikaları ve Deprem” sayfa 54-94)

Afetlere karşı kaynak oluşturmada, bu gerçekleri göz önüne alan bir yaklaşımla önermelerde bulunmak gerekecektir. Türkiye gerçekliğinde, Devletin sosyal boyutunun gittikçe küçüldüğü gerçeği, son yıllarda oluşturulan bütçelerde açıkça görülmektedir. Bu

nedenle kaynak yaratmada öncelikli olarak bu gerçeğin üzerinden bir düzenlemeye ihtiyaç vardır.

Ayrıca raporun fon gelirleri bölümünde (s.29) önerilen “imar aflarından sağlanan gelirler” kalemi, bir gelir kalemi olarak düşünülmemelidir. Böyle bir önerinin **İmar affı gibi yanlış uygulamaları meşrulaştırmaya neden olabileceği unutulmamalıdır.**

Raporda kaynak sağlanması ile ilgili olarak önerilen ve geçmiş yıllarda pratiği de bulunan **Afet Fonu uygulaması yanında özellikle Devlet bütçesi hazırlanırken bütçeye Deprem/Afet boyutunun ve ödenek kaleminin (uygulamacı kurumların kullanımına sunulmak üzere) eklenmesi gerekir.** Dolaylı vergiler yoluyla kaynak oluşturma yerine (dolaylı vergiler toplumsal eşitsizliği giderek artıran faktörler içerisindedir. Ayrıca Türkiye’de dolaylı vergi oranı vergi gelirleri içerisinde zaten çok yüksektir), sosyal politikalara dayalı bir vergi düzenlenmesi ve buradan sağlanacak kaynaklar üzerinde yoğunlaşmak gerekir.

Bütçe içinde yaratılacak bu kaynaklar ve oluşturulacak fon, sigorta gelirleri vb kaynakların yönetimi bağımsızlaştırılmalıdır. Bütçe içerisindeki Deprem/Afet kaynaklarının, bütçe içinde kaynak aktarımı olarak kullanılmamalıdır. (1999 depreminden sonra toplanan deprem vergilerinin kaynak aktarımında kullanıldığı gibi) **toplanan kaynakların yönetimi açık olmalı, denetimi bağımsız kurul (bağımsız uzman, akademisyen, ilgili kamu kuruluşları, vatandaş örgütlenmeleri vb.) tarafından yapılmalıdır.**

YAPI DENETİM KOMİSYON RAPORU

Öncelikle vurgulamak gerekir ki, afet ve imar sisteminde tanımlanan her hizmetin **kamusal bir hizmet olarak görülmesi ve bu zeminde geliştirilmesi esastır.** Konunun bu boyutunun gözden kaçırılması ve egemen koşulların yeterince tartışılmadan sanki birer zorunluluk gibi kabul edilerek geleceğe yönelik modellere temel alınması yanlış olacaktır.

İmar ve Şehircilik Yasa Tasarısında da açıkça görüldüğü gibi, yapı denetimi olgusu kamuoyunda bilindiği gibi kentlerdeki konutların denetimi olmaktan çıkmış yol, köprü, tünel, havaalanı, baraj vb denetimi sürecine dönüştürülmektedir. Bu durum, neo-liberal politikalarla Kamunun yeniden yapılandırılmasının doğal bir sonucudur. Çünkü bu ve benzeri düzenlemeler sonucu yapı denetimi, kamusal bir hizmet olmaktan çıkartılarak piyasadan satın alınabilecek bir hizmete dönüşmektedir. Bilindiği gibi, Kamu Yönetimi Temel Kanunu, Belediye, Büyükşehir, İl Özel İdaresi kanunları ile yol, baraj, tünel vb yapıyı yerel yönetimlerin görevleri arasında sayılmakta ve merkezi yönetim içindeki ilgili birimler tasfiye edilmektedir.

Kamu kurumları ve kamu görevlilerince yerine getirilen denetim hizmetinin, tasfiye sonrası dönemde piyasa odaklı hale getirilmesi planlanmaktadır.

Yapı denetimi gibi her tür mühendislik yapısı için kaçınılmaz bir sürecin kamusal alandan çıkartarak, ticarileştirilmesi ve piyasa koşullarına terk edilmesi kabul edilebilir değildir. Eğer kentsel alanlardaki binaların afet güvenliğini yükseltmek için yapılması gereken bir şey var ise, bu da, İmar ve Şehircilik Yasa Tasarısının 44. maddesinde

20. Dönem Çalışma Raporu 2004 – 2006

düzenlendiği gibi belediyelerin teknik alt yapısının güçlendirilmesi amacıyla inşaat mühendisi, mimar, şehir plancısı, harita ve kadaströ mühendisi, elektrik mühendisi, makine mühendisi, peyzaj mimarı, jeoloji mühendisi ve jeofizik mühendisi istihdamlarını yükseltmektir.

Komisyon raporunda öne çıkan bir olguda, yapı denetim sürecinin yapı projesi aşamasından başlatılmasıdır. Oysa güvenli yapı elde edilmesi için gereken süreçler ham arazinin arazi kullanım planlaması, tehlike değerlendirme süreçlerinden başlar. Yapı üretim aşamaları, planlama, plana esas jeolojik ve jeoteknik etütler, zemin etütleri, proje , inşaat ve inşaat sonrası hizmetleri ile bütünleşik olarak kavranması ve uygulanması gerekmektedir.

01.10.2004

TMMOB Jeoloji Mühendisleri Odası